

Zarządzanie gospodarstwem rolnym w kontekście wdrażania wymogów zasady wzajemnej zgodności – teoria i praktyka

Wstęp

Od 2004 roku otrzymywanie płatności bezpośrednich w gospodarstwach rolnych Unii Europejskiej zostało powiązane z przestrzeganiem przez rolników obowiązującego prawodawstwa dotyczącego m.in. dobrej kultury rolnej, ochrony środowiska, zapewnienia bezpieczeństwa żywności i przestrzeganiem zasad dobrostanu zwierząt. Wymogi te ujęto w tzw. zasadę wzajemnej zgodności, która uzależniła możliwość uzyskania płatności bezpośrednich od zarządzania gospodarstwem rolnym w sposób zgodny z tą zasadą [Oskam, Meester, Sivis 2010, s. 191-251]. Zasada wzajemnej zgodności ujęta jest w tzw. trzy obszary, a mianowicie [Dostosowanie gospodarstwa..., 2010, s. 1-50]:

- obszar A, na który składają się wymogi ochrony środowiska rolniczego,
- obszar B, zawierający zasady bezpieczeństwa żywności, ochrony zdrowia zwierząt i zdrowotności roślin,
- obszar C, który dotyczy zasad dobrostanu zwierząt.

Zasada wzajemnej zgodności obejmuje także zagadnienia identyfikacji i rejestracji zwierząt, utrzymania gleb w tzw. Dobrej Kulturze Rolnej, a także zasady bezpieczeństwa i higieny pracy w gospodarstwie rolnym (BHP). W Polsce wymogi tzw. zasady wzajemnej zgodności wdrażane są stopniowo, tj. obszar A obowiązuje od 2009 roku, obszar B od 2011 roku, a obszar C będzie obowiązywał od 1 stycznia 2013 roku [Minimalne wymagania wzajemnej zgodności..., 2010, s. 6-122].

Głównym celem pracy była ocena wybranych gospodarstw rolnych w kontekście spełniania wymogów ujętych w tzw. zasadzie wzajemnej zgodności. Do realizacji tego celu posłużono się danymi pozyskanymi z 60 gospodarstw rolnych, wybranych celowo z obszaru Polski środkowej i południowej. Wybrano indywidualne gospodarstwa rolne spełniające następujące kryteria:

- gospodarstwa objęte programem płatności bezpośrednich,
- gospodarstwa zlokalizowane na terenie jednego z trzech wybranych województw (łódzkiego, małopolskiego lub opolskiego),
- gospodarstwa spełniające wymóg przynależności do jednego z czterech typów rolniczych ogólnych, tj. gospodarstwa tzw. roślinne, mleczne, trzodowe, mieszane,
- gospodarstwa o różnej wielkości ekonomicznej, według klasyfikacji wyrażonej w ESU (tj. gospodarstwa bardzo małe – do 4 ESU, gospodarstwa ma-

* Mgr, Zakład Rolnictwa Światowego i Doradztwa, Wydział Rolniczo-Ekonomiczny, Uniwersytet Rolniczy im Hugona Kołłątaja w Krakowie, bkielbasa@ar.krakow.pl

łe – do 8 ESU, średnio-małe – do 16 ESU, średnio-duże – do 40 ESU, duże do 100 ESU i gospodarstwa bardzo duże – powyżej 100 ESU).

Wybrano trzy województwa reprezentujące trzy makroregiony według klasyfikacji FADN, tj:

- województwo łódzkie z makroregionu FADN Mazowsze i Podlasie,
- województwo małopolskie z makroregionu FADN Małopolska i Pogórze,
- województwo opolskie z makroregionu FADN Wielkopolska i Śląsk.

Do zebrania danych empirycznych posłużono się metodą wywiadu, przy użyciu kwestionariusza, który zastosowano do zebrania informacji od kierowników gospodarstw. Dodatkowo do oceny gospodarstw posłużono się listami kontrolnymi, które są narzędziem stosowanym w procesie dostosowania gospodarstw do wymogów zasady wzajemnej zgodności. Przedstawione wyniki są częścią szerszych badań prowadzonych przez autorkę w Zakładzie Rolnictwa Światowego i Doradztwa na Uniwersytecie Rolniczym w Krakowie, dotyczących wdrażania zasady wzajemnej zgodności w Polsce.

1. Implementacja zasady wzajemnej zgodności w Unii Europejskiej

W dniu 26 czerwca 2003 roku na forum Unii Europejskiej przedstawiono projekt nowej reformy Wspólnej Polityki Rolnej. Inicjatorem tych zmian był Fischler, Komisarz ds. Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Jednym z ważniejszych aspektów tej reformy było promowanie rolnictwa mniej intensywnego, wzrost jego konkurencyjności, dalsze ukierunkowanie na ochronę środowiska, zmniejszanie dopłat dla największych gospodarstw, a także powiązanie wysokości płatności bezpośrednich ze spełnianiem przez rolników określonych warunków w produkcji rolnej [Kompendium wiedzy o Unii Europejskiej...2007, s. 176-193]; [Adamowicz, 2008, s. 26-35]; [Braun-Moser, 2006, s. 62-69]. Do realizacji tych celów utworzono cztery mechanizmy określone jako [Kalińska, 2007, s. 70-78]; [Guba, 2004, s. 161-182]:

- decoupling policy, czyli polityka oddzielenia wysokości płatności od rodzaju i struktury produkcji (celem wprowadzenia tego mechanizmu było zachęcenie rolników do produkowania tych produktów, na które jest popyt, a nie tych, na które można pozyskać największe dopłaty),
- modulacja progresywna, czyli obniżenie jednolitej płatności dla największych gospodarstw o 3% w 2005 roku, 4% w 2006 roku oraz po 5% w latach 2007-2013,
- dyscyplina finansowa, która oznacza iż w danym roku finansowym poszczególnym państwom członkowskim nie wolno przekroczyć limitów finansowych przeznaczonych na płatności bezpośrednie,
- zasada wzajemnej zgodności (ang. cross-compliance), która oznacza wprowadzenie obowiązku przestrzegania przez rolników zasad zarządzania gospodarstwem w zgodzie z określonymi normami.

Mechanizmy wprowadzone reformą z 2003 roku były niejako konsekwencją zmian w kształcie polityki rolnej i odpowiedzią na nowe wyzwania i potrzeby zarówno rolników, jak i konsumentów [Ciepielewska, 2000, s. 11-21]. Zwłasz-

cza zasada wzajemnej zgodności (ang. cross-compliance), która zawiera szereg elementów, dotyczących zarówno ochrony środowiska, zapewnienia bezpieczeństwa żywności dla konsumentów, a także dobrostan zwierząt. Do kanonu norm i zasad zarządzania gospodarstwem włączono także normy dotyczące Dobrej Kultury Rolnej i zasady bezpieczeństwa i higieny pracy w gospodarstwie rolnym (BHP).

Mechanizm wzajemnej zgodności oznacza więc, że producent rolny musi wypełniać określone obowiązki w ramach wymienionych obszarów, aby uzyskać płatności bezpośrednie w pełnej kwocie. Z uwagi na złożoność i wielowymiarowość wymogów zasady wzajemnej zgodności dla gospodarstw rolnych Komisja Europejska zobowiązała kraje członkowskie do utworzenia tzw. systemu doradztwa rolniczego (ang. Farm Advisory System, FAS), którego celem ma być pomoc rolnikom w dostosowaniu swoich gospodarstw do wymogów tej zasady. Tym samym po akcesji Polski do Unii Europejskiej pojawiły się nowe zadania, które dotyczą wdrażania zasady wzajemnej zgodności, przede wszystkim [Kania, Kielbasa, 2011, s. 142-149]:

- realizacja kampanii informacyjnej kierowanej do właścicieli gospodarstw rolnych w całym kraju,
- przeszkolenie doradców rolniczych w zakresie identyfikacji nieprawidłowości występujących w gospodarstwach rolnych w kontekście zasady wzajemnej zgodności oraz kształcenie umiejętności sporządzania planów dostosowania gospodarstw do wymogów wzajemnej zgodności,
- stworzenie skutecznego systemu identyfikacji i kontroli zgodności w gospodarstwach (opracowanie metodyki przeprowadzania analizy gospodarstw, sporządzanie list sprawdzających dla każdego obszaru zasady wzajemnej zgodności).

2. Kontrole oraz system naliczania sankcji w ramach zasady wzajemnej zgodności

Wysokość sankcji za nieprzestrzeżenie wymogów jest obliczana na podstawie wagi niezgodności, określanej w punktach (Rozporządzenie MRiRW z dnia 1 kwietnia 2010 roku w sprawie liczby punktów, jaką przypisuje się stwierdzonej niezgodności oraz procentowej wielkości zmniejszenia płatności bezpośredniej, płatności cukrowej, płatności do pomidorów lub wsparcia specjalnego, Dz. U. nr 67, poz. 434 z późn. zm.) z uwzględnieniem następujących kryteriów:

- zasięg – określa konsekwencje niezgodności, które obejmują jedno gospodarstwo rolne, albo wykraczają poza jego obszar,
- dotkliwość – określana znaczeniem powstałych konsekwencji wystąpienia nieprawidłowości,
- trwałość – okres czasu, w którym konsekwencje wystąpienia nieprawidłowości będą odczuwane,
- celowość – określenie wystąpienia lub braku intencji rolnika,

- powtarzalność – niezgodność powtarzająca się to taka, która została wykryta więcej niż raz w ciągu kolejnych trzech lat.

W przypadku nieumyślnego zaniedbania następuje obniżenie całkowitej kwoty płatności bezpośrednich o 3%, natomiast w sytuacji stwierdzenia niezgodności celowej (umyślnej) redukcja płatności będzie wynosić od 20% do 100% całkowitej kwoty. Celowa i powtarzająca się niezgodność może wykluczyć rolnika nawet na kilka lat nie tylko z programu płatności bezpośrednich, ale także innych programów pomocowych, w których uczestniczył.

3. Studia przypadków gospodarstw rolnych w procesie dostosowania do wymogów zasady wzajemnej zgodności

Charakterystyka i analiza niezgodności została wykonana w oparciu o listy kontrolne dotyczące zarządzania gospodarstwem rolnym zgodnie z wymogami zasady wzajemnej zgodności. Listy kontrolne są istotnym narzędziem wdrażania cross-compliance i służą do oceny gospodarstwa rolnego. Analizę za pomocą list kontrolnych może wykonać rolnik sam lub z pomocą doradcy rolniczego. Tablica 1 przedstawia zestawienie odstępstw od zasady wzajemnej zgodności w ramach wymogów obszaru A oraz Dobrej Kultury Rolnej, które zanotowano w wywiadach bezpośrednich z kierownikami gospodarstw poprzez tzw. analizę na miejscu, czyli w gospodarstwach rolnych. Gospodarstwa pogrupowano według przyjętego w pracy podziału na typy rolnicze ogólne.

Analiza uzyskanych list kontrolnych wykazała, że w obszarze A wymogów zasady wzajemnej zgodności, tj. ochrona środowiska, wymogi były spełnione we wszystkich badanych gospodarstwach rolnych. Przyjęty system zarządzania w tym zakresie nie wymagał więc wprowadzania zmian, ponieważ był w pełni zgodny z wymogami zawartymi w zasadzie wzajemnej zgodności.

Tablica 1. Zestawienie odstępstw od wymogów zasady wzajemnej zgodności dotyczących Dobrej Kultury Rolnej, ochrony środowiska oraz rejestracji zwierząt

Normy zasady wzajemnej zgodności	Typ rolniczy gospodarstw			
	roślinne	mleczne	trzodowe	mieszane
1. Dobra Kultura Rolna				
Opis odstępstw	x	x	x	x
2. Identyfikacja i rejestracja trzody chlewnej				
Opis odstępstw	x	x	W 4 gospodarstwach nie dokonywano terminowo wpisów do księgi rejestracji zwierząt.	W 5 gospodarstwach nie dokonywano terminowo wpisów w księdze rejestracji.
3. Identyfikacja i rejestracja bydła				
Opis odstępstw	x	x	x	x
4. Obszar A: ochrona dzikiego ptactwa				
Opis odstępstw	x	x	x	x

5. Obszar A: ochrona wód gruntowych przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez niektóre substancje niebezpieczne				
Opis odstępstw	x	x	x	x
6. Obszar A: ochrona dzikiej fauny i flory				
Opis odstępstw	x	x	x	x

x – oznacza, iż w gospodarstwach nie stwierdzono odstępstw od wymogów zasady wzajemnej zgodności w oparciu o listy kontrolne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie list sprawdzających przeprowadzonych w 60 gospodarstwach rolnych.

W tabelicy 2 przedstawiono zbiorcze wyniki oceny wybranych gospodarstw pod kątem spełniania wymogów zasady wzajemnej zgodności, które odnosiły się do wymogów tzw. obszaru B zasady wzajemnej zgodności. Jak wynika, w badanych gospodarstwach zanotowano niezgodności, które dotyczyły przede wszystkim niewłaściwego przechowywania środków ochrony roślin (pestycydów). Najczęściej stanowiły one zagrożenia dla osób trzecich, poprzez niewłaściwe lub niedostateczne ich zabezpieczenie.

Tablica 2. Zestawienie odstępstw od wymogów zasady wzajemnej zgodności dotyczących zdrowotności roślin, zdrowia zwierząt i bezpieczeństwa żywności

Normy zasady wzajemnej zgodności	Typ rolniczy gospodarstw			
	roślinne	mleczne	trzodowe	mieszane
1. Obszar B: zdrowotność roślin				
Opis odstępstw	W 3 gospodarstwach środki ochrony roślin nie były zabezpieczone przed dostępem osób trzecich.	W 2 gospodarstwach środki ochrony roślin nie były zabezpieczone przed dostępem osób trzecich. W 1 gospodarstwie nie prowadzono ewidencji zabiegów przy użyciu pestycydów.	W 3 gospodarstwach środki ochrony roślin nie były zabezpieczone.	W 1 gospodarstwie środki ochrony roślin nie zabezpieczone przed dostępem osób trzecich.
2. Obszar B: zdrowie zwierząt				
Opis odstępstw	x	x	x	x
3. Obszar B: bezpieczeństwo żywności				
Opis odstępstw	x	x	x	x
4. Obszar B: bezpieczeństwo i higiena w produkcji pasz				
Opis odstępstw	x	x	x	x

5. Obszar B: higiena produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego				
Opis odstępstw	x	W 3 gospodarstwach znajdował się niesprawny sprzęt do dojenja.	x	W 2 znajdował się przestarzały sprzęt do dojenja mleka.

x – oznacza, iż w gospodarstwach nie stwierdzono odstępstw od wymogów zasady wzajemnej zgodności w oparciu o listy kontrolne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie list sprawdzających przeprowadzonych w 60 gospodarstwach rolnych.

Kolejnym obszarem analizy gospodarstwa rolnego pod kątem wymogów zasady wzajemnej zgodności jest tzw. obszar C, dotyczący wymogów dobrostanu zwierząt. W badanych gospodarstwach zanotowano niezgodności, które dotyczyły przede wszystkim niewłaściwej konstrukcji budynków inwentarskich, a także ich wyposażenia w sprzęt do pojenia i karmienia zwierząt. Sytuacja taka powoduje, iż w tym zakresie konieczne są duże nakłady finansowe na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych, mających na celu modernizację istniejących budynków lub budowę nowych.

Tablica 3. Zestawienie odstępstw od wymogów zasady wzajemnej zgodności dotyczących dobrostanu zwierząt

Normy zasady wzajemnej zgodności	Typ rolniczy gospodarstw			
	roślinne	mleczne	trzodowe	mieszane
1. Obszar C: zapobieganie, kontrola i zwalczanie BSE				
Opis odstępstw	x	x	x	x
2. Obszar C: ogólne wymagania dotyczące ochrony zwierząt gospodarskich				
Opis odstępstw	W 1 gospodarstwie poszycie dachów zbudowane było z materiałów szkodliwych.	W 3 gospodarstwach sprzęt i urządzenia do karmienia dobrym stanie technicznym i sanitarnym.	x	W 1 gospodarstwie poszycie dachów zbudowane było z materiałów szkodliwych. W 4 gospodarstwach sprzęt do pojenia nie był w dobrym stanie technicznym.

3. Obszar C: wymagania dotyczące ochrony cieląt				
Opis odstępstw	x	W 4 gospodarstwach nie były zachowane minimalne wymiary powierzchni dla cieląt.	x	x
4. Obszar C: wymagania dotyczące ochrony trzody chlewnej				
Opis odstępstw	x	x	W 1 gospodarstwie stwierdzono zbyt małą powierzchnię dla loch i prosiąt.	W 1 gospodarstwie planowana była budowa nowej chlewni na 400 tuczników rocznie.

x – oznacza, iż w gospodarstwach nie stwierdzono odstępstw od wymogów zasady wzajemnej zgodności w oparciu o listy kontrolne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie list sprawdzających przeprowadzonych w 60 gospodarstwach rolnych.

Ostatnim etapem kompleksowej oceny gospodarstw w kontekście spełniania wymogów zasady wzajemnej zgodności była analiza warunków bezpieczeństwa i higieny pracy (BHP) w gospodarstwie (tablica 4). Analiza gospodarstw wykazała wiele nieprawidłowości w zakresie przestrzegania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy w gospodarstwach. Być może powodem takiego stanu rzeczy jest fakt, iż zasady bezpieczeństwa i higieny pracy w gospodarstwach rolnych w takiej formie zostały włączone do wymogów zasady wzajemnej zgodności oraz objęte sankcjami dopiero od 2010 roku.

Tablica 4. Zestawienie odstępstw od wymogów zasady wzajemnej zgodności dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy (BHP)

Normy zasady wzajemnej zgodności	Typ rolniczy gospodarstwa			
	roślinne	mleczne	trzodowe	mieszane
1. Ogólne zasady bezpieczeństwa w gospodarstwie rolnym				
Opis odstępstw	Brak ubezpieczenia zwierząt i upraw w 3 gospodarstwach.	Brak ubezpieczenia zwierząt i upraw w 2 gospodarstwach.	Brak ubezpieczenia zwierząt i upraw w 4 gospodarstwach.	Brak ubezpieczenia zwierząt i upraw w 4 gospodarstwach.

Opis odstępstw	Brak sprzętu gaśniczego w 6 gospodarstwach. Brak sprzętu gaśniczego i apteczek w przypadku wyjazdu maszynami na pole w 8 gospodarstwach. Brak wyposażenia ciągników w kabiny lub ramy ochronne w 2 gospodarstwach.	Brak sprzętu gaśniczego w 4 gospodarstwach. Brak sprzętu gaśniczego i apteczek w przypadku maszynami na pole w 7 gospodarstwach. Brak zabezpieczenia ciągników w kabiny lub ramy ochronne w 2 gospodarstwach.	Brak sprzętu gaśniczego w 5 gospodarstwach. Brak sprzętu gaśnic i apteczek w przypadku wyjazdu maszynami na pole w 6 gospodarstwach. Brak zabezpieczenia ciągników w kabiny lub ramy ochronne w 3 gospodarstwach.	Brak sprzętu gaśniczego w 3 gospodarstwach. Brak sprzętu gaśniczego i apteczek w przypadku wyjazdu maszynami na pole w 6 gospodarstwach mieszanych. Brak zabezpieczenia ciągników w kabiny lub ramy ochronne w 4 gospodarstwach.
2. Ogólne zasady bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabiegach agrotechnicznych				
Opis odstępstw	W 3 gospodarstwach maszyny były przechowywane w nieodpowiednich warunkach.	x	W 1 gospodarstwie sprzęt przechowywany był w nieodpowiednich warunkach.	W 2 gospodarstwach maszyny były przechowywane w nieodpowiednich warunkach.
3. Ogólne zasady bezpieczeństwa i higieny w gospodarstwie				
Opis odstępstw	x	x	x	x

x – oznacza, iż w gospodarstwach nie stwierdzono odstępstw od wymogów zasady wzajemnej zgodności w oparciu o listy kontrolne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie list sprawdzających przeprowadzonych w 60 gospodarstwach rolnych.

Zakończenie

Analizowana w opracowaniu tzw. zasada wzajemnej zgodności jest efektem ewolucji mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej w kierunku ochrony zasobów naturalnych, zapewnienia większego bezpieczeństwa żywnościowego dla konsumentów oraz zwalczania chorób zwierząt. Elementy te stały się dla rolnika obowiązkowymi obowiązkami i dotyczą ochrony środowiska rolniczego, obowiązku rejestracji zwierząt, właściwego stosowania środków ochrony roślin i substancji niebezpiecznych oraz warunków dobrostanu zwierząt. Ocena badanych gospodarstw pod kątem spełniania obowiązków wynikających z zasady wzajemnej zgodności pozwoliła stwierdzić, że w ramach zasad dotyczących ochrony środowiska rolniczego (tzw. obszar A zasady wza-

jemnej zgodności) nie wystąpiły żadne odstępstwa. Należy przyjąć, iż sposób zarządzania gospodarstwami w zakresie tych obowiązków był zgodny z wymogami zasady wzajemnej zgodności. W badanych gospodarstwach wystąpiły nieprawidłowości dotyczące identyfikacji i rejestracji zwierząt, które mogą być podstawą naliczenia sankcji (9 przypadków odstępstw od wymogów zasady wzajemnej zgodności). Odstępstwa te dotyczyły przede wszystkim braku wypełnionych ksiąg rejestracji zwierząt. W badanej próbie gospodarstw wystąpiły także nieprawidłowości dotyczące bezpieczeństwa żywności, ochrony zdrowia zwierząt i ochrony roślin (tzw. obszar B zasady wzajemnej zgodności) (15 przypadków odstępstw). Dotyczyły one zwłaszcza sposobu przechowywania środków ochrony roślin oraz higieny produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego (zwłaszcza mleka). Również normy dobrostanu zwierząt dotyczące budynków i ich wyposażenia (tzw. obszar C) nie były spełnione w niektórych gospodarstwach (18 przypadków odstępstw). Sytuacja gospodarstw utrzymujących zwierzęta wymaga wprowadzenia zmian systemowych, które w efekcie będą miały długoterminowy wpływ na zarządzanie gospodarstwami. Zanotowano także wiele niezgodności z listami kontrolnymi dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy w gospodarstwach rolnych (78 przypadków odstępstw). Nieprawidłowości te mają istotny wpływ na funkcjonowanie całego gospodarstwa, a przede wszystkim mogą stanowić niebezpieczeństwo dla zdrowia i życia rolnika i jego rodziny. Dlatego powinny być usunięte w pierwszej kolejności, mimo, iż nie są jeszcze objęte systemem sankcji.

Literatura

1. Adamowicz M. (2008), *Ewolucja Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej i jej perspektywy na drugą dekadę XXI wieku*, W: Kopycińska D. (red.): *Polityka Unii Europejskiej*, Wyd. Katedra Mikroekonomii Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
2. Braun-Moser U. (2006), *European Economic Integration*, DRUK, Szczecin.
3. Ciepielewska M. (2000), *Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej*, w: Runowski H. (red.): *Unia Europejska: jej polityka rolna i strukturalna*, Ekspert SITR Spółka z o.o. Koszalin.
4. *Dostosowanie gospodarstwa rolnego do minimalnych wymogów wzajemnej zgodności: poradnik metodyczny dla doradców rolnych wykonujących usługi doradcze w ramach działania (2010) „Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów” objętego PROW 2007-2013.*, Skórnicki H. et al. Centrum Doradztwa Rolniczego, Radom.
5. Guba W. (2004), *Nowa wspólna polityka rolna od roku 2005*, W: E. Kawecka-Wyrzkowska, E. Synowiec (red.): *Unia Europejska tom 1*, Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, Warszawa.
6. Kalińska J. (2007), *Wpływ zmiany systemu płatności bezpośrednich na wyniki rolnictwa w wybranych krajach Unii Europejskiej*, Zeszyty Naukowe SGGW, Seria Problemy Rolnictwa Światowego tom 2 (XVII), Warszawa.

7. Kania J., Kielbasa B. (2011), The role of Farm Advisory System in implementation of cross-compliance requirements among Polish farmers, ESEE Proceedings. European Seminar on Extension Education, ISBN 978-951-9411-54-5.
8. Minimalne wymagania wzajemnej zgodności (cross-compliance) dla gospodarstw rolnych: przewodnik dla doradców. (2010) Krzyżanowska K. et. al. (red.) Centrum Doradztwa Rolniczego, Radom.
9. Oskam A., Meester G., Sivis H. (2010), EU Policy for agriculture, food and rural areas, Wageningen Academic Publishers.

Streszczenie

Zasada wzajemnej zgodności (ang. cross-compliance) w rolnictwie to zagadnienie nowe, które jest w Polsce obecnie na etapie wdrażania. Otrzymywanie płatności bezpośrednich w gospodarstwach rolnych Unii Europejskiej zostało powiązane od 2004 roku z przestrzeganiem przez rolników obowiązującego prawodawstwa dotyczącego m.in. dobrej kultury rolnej, ochrony środowiska, zapewnienia bezpieczeństwa żywności i przestrzegania zasad dobrostanu zwierząt. Wymogi włączone do tzw. zasady wzajemnej zgodności nie są nowe dla rolników. Nowością jest jedynie uwarunkowanie uzyskania dopłat bezpośrednich w pełnej kwocie z przestrzeganiem tych wymogów, a także wprowadzenie systemu kontroli i naliczania sankcji. Narzędziem oceny gospodarstw pod kątem przestrzegania wymogów tej zasady są listy kontrolne, które zostały opracowane przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie i zatwierdzone przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W pracy posłużono się listami kontrolnymi w celu oceny wybranych 60 gospodarstw rolnych pod kątem przygotowania do zasady wzajemnej zgodności. Jak się okazało wszystkie gospodarstwa spełniały wymogi dotyczące tzw. obszaru A zasady wzajemnej zgodności, czyli ochrony środowiska rolniczego, a także przestrzegały obowiązków związanych z rejestracją posiadanych zwierząt. Istotne niezgodności zanotowano w zakresie obszaru C, tj. dobrostanu zwierząt. Dostosowanie gospodarstw do wymogów tego obszaru wiąże się z podjęciem kosztownych przedsięwzięć inwestycyjnych w kierunku dostosowania budynków inwentarskich (modernizacja istniejących lub budowa nowych). W badanych gospodarstwach zaskakujące okazały się wyniki analizy pod kątem spełniania zasady bezpieczeństwa i higieny pracy (tzw. BHP w gospodarstwie rolnym). Okazało się, iż w wielu gospodarstwach rolnik oraz członkowie jego rodziny są narażeni na wiele niebezpieczeństw, które odnosiły się do nieprawidłowego używania maszyn i urządzeń oraz nieprawidłowego ich zabezpieczenia.

Słowa kluczowe

dostosowanie, gospodarstwa, płatności bezpośrednie

Farm management in the context of the implementation of cross-compliance requirements - theory and practice (Summary)

The paper presents an analysis of 60 individual holdings in terms of meeting of cross-compliance principles. For this purpose, the author used a so-called checklists, approved by the Ministry of Agriculture and Rural Development. As it turned out all farms met the requirements for so-called area A of cross-compliance (environmental protection of rural development), as well as comply with the obligations relating to

identification and registration of livestock. Significant incompatibilities were recorded in the area C of cross-compliance (animal welfare). Holdings adjustment of the requirements will need expensive investments in modernization of buildings. The results of analysis for meeting the safety and hygiene standards in the surveyed holdings turned out to be surprising. In many farms the farmer and his family members were exposed to many dangers, which were related to the improper use of machinery or equipment.

Key words

adaptation, holdings, direct subsidies